

Ի Ե Ա Ռ Ի Ա Ր Ա Ն Ա Վ Ա Ն

“ԳԻՆԵՒ Ի ԺԱՆՎԱՐ ԻՆԳԻՐԸ

Այս խնդրոյս վերաբերեալ մեր առջի ուսումնասիրութեանց մէջ՝ ջանացեր էինք ցուցնելու նախ՝ թէ գինի՝ վաղեմի ժամանակներ, թէ ծառին պողէն հանուած ըմպելիքին անունը ժառանգած էր, եւ յետոյ՝ թէ գինի անունն Այրարատէ (քնագաւառ աքաղաղներուն՝ ըստ մեզ) անցած էր ասոնց հետ ի Բարեխաւստան եւ հոն յատկացուած նոյն երկրին նախնական ծառին։ — Թողլով առ այժմ այս վերջին առաջարկութիւնս, կարող ենք ըսել այսօր թէ մեր առաջին ենթադրութիւնն լիովին կը հաստատուի, ի շնորհս քանի մը վրացերէն եւ ուրիշ բառերու՝ որոնց չէինք ծանօթացած նոյն գրութեանց ժամանակ։

Արդէն յառաջ բերած էինք ի նպաստ մեր տեսութեան անգլ. *gin* բառը, լատ. *junculus*, “հին ծիւղ-ընդ”, եւ *juniferus*, եւն. *յընան* թերեւս համեմատուի նաեւ յն. *δρξευθος* եւ լատ. *racemus* (արք. փոխեալ ի *rac-*), եւ վրաց. *ყუჩბედი*, *գուչիբէ*, “խաղը”, ուստեալէն *khartchan* = *մողղ* *artcha*, “գիտ պտուղ”։ Բայց ասոնցմէ զատ, կը գտնենք վրացերէնի մէջ *ჯინბედი* “գինի” թուլ՝

ჯინბ “որ կը նշանակէ թէ ծառը” Այս երկու բառերս մի եւ նոյն նախնական *յն-* (= *յն-*) տարրն ունին իրրեւ արմատ. ուստի յայտնապէս կ’երևի թէ գինի ձի վերջնաւորութիւնը որ նոյն ձեւով յաճախագոյն կը պատահի վրացերէնի մէջ. — (Հմտութեան մեկնելու. *յն-* ձի ձեւը) լոկ մասնիկ *մին* է՝ հնագոյն *-ն* յօդէն՝ բզխած։ Յոյժ շահագրգիռ է նոյն յօդով կազմուած ուրիշ վրացերէն բառ մը, *ჯინჯი* “նիւնի” “պգի” “ուռ որթոյ”, “որթատունկ” որ *յն-* արմատին

մեղմացած եւ երկրորդական մէկ ձեւը կը ներկայացնէ, եւ զարմանալի նմանութիւն մը կը կրէ *գինի* շնորհաբանական *vein-o* ձեւին հետ։

Մեր տեսութեան նպաստող ուրիշ բառերու մէջ են նշանակենք *բրդերէն* *gini*, “plante que l’on brûle et jette ça et là” Եւր. Valmont de Bénare՝ ԺԸ. Դարու բուսաբանը, կը ծանուցանէ մեզ թէ *on brûle le bois et les baies de genièvre pour chasser le mauvais air*։ Գիտենք արդէն թէ Գերմանիոյ մէջ գիտ տերուն զեւերը հայածելու եւ չար ոգիներէ պահպանելու զօրութիւնը կ’ընծայուի։ Այս իրողութիւնը եւ ասոնց հետ գի ծառն էջայոց մէջ ընծայուած յարգանքը յայտնապէս աւանդութեան մը կը վկայեն՝ որուն ծագումը շատ հին ժամանակներու հարկ է վերագրել։

Այսչափս բաւական է՝ կարծենք, ապացուցանելու համար թէ հայերէնի գինի եւ թէ բառերուն նմանաձայնութիւնը կարելի չէ այսուհետեւ պատահական համարիլ. թէ շատ հաւանականութեամբ կրնայ հաստատուիլ որ զանազան ցեղեր գի ծառը, անոր պտուղն եւ օղին — որթը, խաղողն եւ գինին իր մի եւ նոյն բաներ բերուած են եւ իրարու հետ շփոթած. թէ թէ ծառն անունէն սերած է գինի ի մեզ աւանդուած անունը. եւ որովհետեւ չենք ծանօնար ուրիշ լեզու մը՝ որուն մէջ այս երկու նշանակութիւնն ունեցող բառերը նոյն աղբյուրութիւնն ունենան, զոր ունին վրացերէնի եւ հայերէնի մէջ, կրնանք հիմնականէն մեր յուզած խնդրին իրր լուծուած նկատել, գտնէ պատմական եւ աշխարհագրական անասկետներ, եւ գինւոյ գիւտին՝ ինչպէս եւ գիողնէ ժառանգած անուանը ծագումը ճիշդ այն աշխարհագրողին ընծայել ուր՝ ըստ de Candolle, “որթատունկը լայն-Քոյս պատաղիճի երեւոյթին ունի եւ ասանց յատկելու եւ մշակելու առաջա պտուղ կուտայ”։

Եթէ այս եզրակացութիւնս շատ չի համաձայնիր Հայոց եւ հայերէնի շնորհաբանական կամ երկրպական ծագման գրութեան հետ, զայդ մէջ անկ չէ արգարացնել։

Թ. ԱՐԵՂՅԱՆ

1. Զեւ. Հոգիւն Աւերայ, Սեպտ. 1896 եւ Բաւո-
ւկոյ, Փետր. 1897։
2. Հմտ. իմաստի փոփոխման եւ առաւփոխութեան
մասին, թժր-ս “աղիւղ իւղաղիւղ”, եւ որի։
3. Վրացերէն բառերուն համար տես Tschoubinof,
Diet. géorg.-français.
4. Schiefner, Sprache d. Uden.
5. Զեւ. այս յօդով զայս՝ Բաւո-ւկոյ, 1897, էջ 50—
51 եւ ծան. 9։

1. Ferd. Justi, Diet. Kurde-français.
2. Զեւ. Larousseի մեծ բառարանին մէջ Genièvre
բառը։

